NOVARA
CONSULTING GROUP

This document was translated from English by machine and may contain mistakes. The English original is at https://www.novaracg.com/2026/07/12/governing-the-invisible-why-institutional-accountability-must-precede-sign-language-ai-deployment/.

Görünmezi Yönetmek: Kurumsal Hesap Verebilirlik Neden İşaret Dili Yapay Zeka Dağıtımından Önce Gelmeli

Heather Grizzle · July 12, 2026

Herkes işaret dili yapay zekasının neler yapabileceğini soruyor. Çok az kişi başarısız olduğunda bunun sorumluluğunun kime ait olduğunu soruyor. Yönetişim açığı dikkat gerektiriyor.

İçindekiler

1. Gerekli Fakat Yetersiz Bir Koşul Olarak Kapasite
2. Kurumsal Ayna Olarak NIST Çerçevesi
3. Altyapı Olarak İletişim
4. Yapısal Kör Nokta
5. İndirgenemez Bir İnsani Yükümlülük Olarak Sorumluluk

İşaret dili yapay zekâsını çevreleyen söylem artık tanıdık bir ritme oturmuş durumda. Duyurular birikiyor. Gösterimler çoğalıyor. Platformlar ortaya çıkıyor. Her döngü tekil bir anlatıyı pekiştiriyor: teknolojik kapasite ilerliyor, iletişim engelleri aşınıyor ve erişilebilirliğin geleceği inşa ediliyor. Dil, tekrarlar boyunca kademeli olarak değişiyor, ancak altta yatan argüman yapısal olarak değişmeden kalıyor çünkü yenilik gelmekte ve gelişi yakın.

Bu anlatının tutarlı biçimde sorgulamadığı şey, teknolojik kapasitenin gerçekten de merkezi değişken olup olmadığıdır.

Bu eksiklik tesadüfi değildir. Teknolojik değişim kamuoyunun dikkatini tam da okunabilir olduğu için üzerine çeker. Makine gözlemlenebilir. Gösterim tanık olunabilir. Ürün değerlendirilebilir. Buna karşılık yönetişim, büyük ölçüde kamusal görüşün ötesinde işler. Denetim çerçeveleri konferans izleyicisi toplamaz. Hesap

verebilirlik mekanizmaları yatırımcı heyecanı üretmez. Tedarik standartları ana akım söylemde nadiren gündeme gelir. Yine de tarihsel kayıt açıktır: yönetişim yapıları, ya da bunların yokluğu, yeni teknolojilerin kamu yararına mı yoksa yalnızca kendilerine mi hizmet ettiğini rutin biçimde belirler.

Bu dinamik, erişilebilirlik teknolojisi alanında daha da büyük önem kazanır; zira buradaki ahlaki ve siyasa bakımından riskler, tüketici yeniliklerini yöneten risklerden niteliksel olarak farklıdır. Arızalı bir e-ticaret platformu rahatsızlık üretir. Başarısız bir sosyal medya algoritması hayal kırıklığı üretir. Erişilebilirlik başarısızlıkları ise kategorik olarak farklı bir şey üretir: bireylerin iletişimden, katılımdan ve yasal olarak hak sahibi oldukları hakların kullanımından sistematik biçimde dışlanması. Yetersiz erişilebilirlik altyapısının sonuçları nüfus genelinde rastgele dağılmaz. Tam olarak bu altyapıya bağımlılığın en yüksek olduğu noktalarda yoğunlaşır.

İşaret dili yapay zekâsındaki yönetişim açığı, işte bu bağlam içinde yalnızca dikkat çekici değil, aynı zamanda acil hale gelir.

Gerekli Fakat Yetersiz Bir Koşul Olarak Kapasite

İşaret dili yapay zekâsına uygulanan baskın değerlendirme çerçevesi tutarlı bir dizi soru sorar: Avatar tanınabilir işaretler üretiyor mu? Çeviri modeli kabul edilebilir doğruluğa ulaşıyor mu? Sistem farklı uygulama bağlamlarında ölçeklenebiliyor mu? Bunlar meşru teknik sorgulamalardır. Aynı zamanda toplumların neredeyse her ortaya çıkan teknoloji hakkında tarihsel olarak sorduğu sorulardır; işlevselliğin eşiğini ele alırken sorumluluk mimarisini tamamen incelenmemiş bırakan sorulardır.

Daha önemli sonuçlar doğuran soru dizisi, sistem performansından ziyade kurumsal kapasiteyle ilgilidir. Dağıtımı yapan kuruluşlar, bu sistemleri uygulamaya koymadan önce titizlikle değerlendirecek yönetişim altyapısına sahip mi? Uygulamaya konulduktan sonra performansı sürekli izlemek için gerekli denetim mekanizmalarını sürdürüyorlar mı? Sistemler yüksek riskli ortamlarda başarısız olduğunda anlamlı hesap verebilirlik taşıyorlar mı ve bunu taşımaya muktedirler mi?

Bu sorular kolay yanıtlara direnç gösterir; bunun bir nedeni de alanın bu soruları sormaya nispeten az çaba harcamış olmasıdır.

Kurumsal Ayna Olarak NIST Çerçevesi

Ulusal Standartlar ve Teknoloji Enstitüsü'nün (NIST) Yapay Zekâ Risk Yönetimi Çerçevesi, sıklıkla yapay zekâ sistemlerini yönetmeye yönelik teknik bir rehber olarak nitelendirilir. Dikkatli bir okuma daha isabetli bir tanım önerir: bu, tesadüfen yapay zekâyla ilgili olan bir kurumsal hesap verebilirlik çerçevesidir.

Çerçevenin en ısrarlı analitik hamlesi, dikkati teknolojiden uzaklaştırıp onu uygulayan kuruma yöneltmektir. Yönetişim yapısını kim tanımlamıştır? İlgili uygulama bağlamları genelinde risk manzarasını kim haritalandırmıştır? Sistem performansını etkilenen nüfusların ihtiyaçlarına göre kim doğrulamıştır? Sonuçlar niyetlerden saptığında sorumlu kim kalır? Yapay zekâ sisteminin kendisi arka plana çekilir. Onun yerine ortaya çıkan şey, kurumsal yeterliliğe dair kapsamlı bir sorgulamadır.

Bu mercekten bakıldığında, işaret dili yapay zekâsının uygulanması, teknik performans sorunu kadar bir kamusal gözetim sorunu haline gelir. Sağlık iletişiminde, eğitim hizmetlerinde ya da acil durum yönetiminde kullanılmak üzere yapay zekâ tabanlı bir işaretleme sistemini değerlendiren bir kamu kurumunu düşünün. Geleneksel değerlendirme, sistemin çalışıp çalışmadığını ve maliyetini sorar. NIST çerçevesi ise çok daha titiz bir sorgulama hattı talep eder. Deaf toplumunun üyeleri sistem değerlendirmesine anlamlı biçimde dahil edildi mi? Yüksek riskli iletişimsel bağlamlarda hangi başarısızlık türleri ortaya çıkıyor? Şikayetler, düzeltmeler ve sistemin geri çekilmesi için hangi mekanizmalar mevcut? İletişim kritik bir anda koptuğunda sorumluluğu kim taşır?

Bunlar mühendislik soruları değildir. Bunlar yönetişim sorularıdır ve yanıtları satıcı belgelerinde nadiren bulunur.

Altyapı Olarak İletişim

İletişim teknolojilerinin kamusal yaşam içinde yerine getirdiği işlev göz önüne alındığında yönetişim zorunluluğu yoğunlaşır. Bilgi yalnızca aktarım halindeki veri değildir. Bilgi kararları yapılandırır, hizmetlere erişimi aracılık eder, hakların kullanımını şekillendirir ve bireylerin sivil ve kurumsal yaşama katılım koşullarını tanımlar. Yapay zekâ iletişimsel süreçler içinde bir aracı olarak konumlandırıldığında, o teknolojinin yönetişimi erişimin kendisinin yönetişiminden ayrılamaz hale gelir.

Bu soyut bir kaygı değildir. İşaret dili yapay zekâsı, iletişimsel doğruluğun doğrudan

Erişilebilirlik

sonuç taşıdığı ortamlarda uygulanmakta ya da uygulanması aktif olarak değerlendirilmektedir: yanlış anlamaların tanı ve tedaviyi etkilediği klinik ortamlar; yetersiz çevirinin mevcut eşitsizliği derinleştirdiği eğitim ortamları; iletişim başarısızlığının yaşamı tehdit edebileceği acil durum bağlamları. Bu ortamların her birinde, bir yapay zekâ sisteminin tanınabilir işaretler üretip üretemeyeceği sorusu, bu sistemi uygulayan kurumların bakım, denetim ve hesap verebilirlik yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği sorusunun gerisinde kalır.

başarısızlıkları kategorik olarak farklı bir şey üretir: bireylerin iletişimden, katılımdan ve yasal olarak hak sahibi oldukları hakların kullanımından sistematik biçimde dışlanması.

Kapasitenin hazır oluşla özdeşleştirilmesi ve kontrollü gösterim koşullarında çalışan bir sistemin, bu nedenle önemli kamusal bağlamlarda uygulanmaya uygun olduğu varsayımı, günümüz söyleminin belki de en önemli kavramsal yanılgısını temsil etmektedir.

Yapısal Kör Nokta

Alan, işaret dili yapay zekâsının neler yapabileceğini ilerletmeye kayda değer entelektüel ve mali sermaye yatırmıştır. Buna karşılık, kamu kurumlarının bu teknolojiyi nasıl değerlendirmesi, yönetmesi ve kullanımından nasıl hesap verebilir kalması gerektiğine dair çerçeveler geliştirmeye nispeten az yatırım yapmıştır. Bu asimetri, teknoloji benimseme tarihinde alışılmadık değildir. Yönetişim, tarihsel olarak kapasitenin gerisinde kalmış; uygulamadan önce değil sonra gelmiş, başarısızlıkları öngörmek yerine onlara yanıt vermiştir.

Şu anı farklı kılan şey, bu örüntünün ne ölçüde tanınabileceği ve kesintiye uğratılabileceğidir. NIST çerçevesi, algoritmik hesap verebilirliğe dair giderek büyüyen literatür ve Deaf toplulukların ve engelli hakları örgütlerinin sürdürdüğü savunuculuk, bir araya geldiğinde işaret dili yapay zekâsı yönetişimine bağlamın gerektirdiği titizlikle yaklaşmak için kavramsal ve pratik kaynakları sağlamaktadır. Bu kaynaklar mevcuttur. Soru, uygulayan kurumların bunları, uygulamanın yeterli

yönetişim olmaksızın yol açma eğiliminde olduğu başarısızlıklara yanıt olarak değil, uygulamadan önce uygulayıp uygulamayacağıdır.

İndirgenemez Bir İnsani Yükümlülük Olarak Sorumluluk

NIST Yapay Zekâ Risk Yönetimi Çerçevesinin en önemli katkısı, yapay zekâya dair özgül rehberliği olmayabilir. Bu katkı, sorumluluğun otomatikleştirilemeyeceği ve uygulamaya konulan bir sistem ne kadar gelişmiş olursa olsun, yönetişim, hesap verebilirlik ve kamusal gözetim yükümlülüklerinin nitelik bakımından indirgenemez biçimde insani kaldığı konusundaki ısrarı olabilir.

Yapay zekâ, erişilebilirlik hizmetlerinin sunulduğu mekanizmaları dönüştürebilir. Ancak bunu uygulayan kurumların yükümlülüklerini devretmez, azaltmaz ya da ortadan kaldırmaz. Bu yükümlülükler, teknolojinin kapasitesinden, satıcının güvencelerinden ve otomasyonun sağlayabileceği verimlilik kazanımlarından bağımsız olarak varlığını sürdürür.

İşaret dili yapay zekâsı hakkında kimsenin sormadığı yönetişim sorusu, sonuçta kamu yönetiminin en eski sorusudur: sorumlu kim ve buna hazırlar mı?

Bu sorunun yanıtı, teknolojinin ulaşabileceği herhangi bir kapasite ölçütünden daha fazla önem taşıyacaktır.

> **TİPS**
>
> Know something about a sign language AI system that the public should know? Send it to tips@novaracg.com. Every tip is read by me and kept confidential. If you work in the UK, writing to us is not by itself a protected disclosure under the Public Interest Disclosure Act 1998, so before you share employer information, check your options with Protect (protect-advice.org.uk), the free whistleblowing advice line.

SUPPORT NCG

NCG does this work without vendor money, so our findings stay ours. If it has been useful to you, you can support NCG's independent work here. NCG is a for-profit company, not a charity. Contributions are not tax-deductible and buy no service or influence.

Nasıl alıntılanır

Grizzle, H. M. (2026, July 12). Görünmezi Yönetmek: Kurumsal Hesap Verebilirlik Neden İşaret Dili Yapay Zeka Dağıtımından Önce Gelmeli. Novara Consulting Group. https://www.novaracg.com/tr/2026/07/12/governing-the-invisible-why-institutional-accountability-must-precede-sign-language-ai-deployment/